

Марія Янушевич та Галина Бенедюк — дослідниці ссавців і колектори теріологічних колекцій Львова

Марія Марців, Ігор Дикий

Львівський національний університет імені Івана Франка (Львів)
e-mail: shydlyk@gmail.com; orcid: 0000-0002-1003-2562

MARTSIV, M., I. DYKYI. Mariia Yanushevych and Halyna Benediuk, researchers of mammals and collectors of mammal collections of Lviv. — Both researchers were mammalogists, who studied mammals of the Ukrainian Carpathians and neighbouring areas. They worked at the Department of Zoology of Ivan Franko National University of Lviv. At different times, they both were heads of the Zoological Museum. H. Benediuk authored nine scientific publications devoted to vertebrates of the Ukrainian Carpathians; M. Yanushevych published a checklist of mammals of Transcarpathia. The researchers had made significant efforts to preserve and enrich the mammal collection of the Zoological Museum of Lviv University.

Вступ

Відомості про цих двох дослідниць-теріологинь вкрай невеликі, тому їх об'єднано в один нарис. Обидві працювали у Львівському університеті й певний час завідували Зоологічним музеєм ЛНУ, проте з розривом у 20 років: Марія Янушевич — протягом 1945–1948 рр., Бенедюк Галина — протягом 1965–1967 рр. Обидві колеги працювали над кандидатськими дисертаціями про ссавців Карпатського регіону (не захищені).

Марія Янушевич

Біографічні деталі. Янушевич Марія Ігнатіївна народилася 22 лютого 1901 р. у с. Янівка Житомирської обл. Закінчила Трудову школу II ступеня (1917), Педагогічну школу (1922) та біологічний факультет Київського Інституту народної освіти (1925). Протягом 1924–1934 рр. працювала в низці середніх шкіл України та Карелії. З січня 1934 р. — викладач на кафедрі зоології Дагестанського педагогічного інституту (Махачкала).

У грудні 1944 р. переїхала до України і стала асистентом кафедри зоології хребетних та завідувачкою Зоологічного музею Львівського державного університету ім. І. Франка (1945–1948). З 11 червня по грудень 1945 р. — в. о. директора Зоологічного музею. У зв'язку з потребою забезпечення читання лекційних курсів у вересні 1947 р. переведена на посаду старшого викладача кафедри зоології хребетних. У серпні 1950 р. звільнена у зв'язку з переходом

на інше місце праці. Подальша доля Марії Ігнатіївни мало відома. Є згадка, що у 1957 р. вона як «Іжицька-Янушевич» була асистентом кафедри зоології та дарвінізму Львівського зооветеринарного інституту¹.

Доробки в теріології. Марія Янушевич займалась дослідженням ссавців Закарпаття і збором колекційних матеріалів для Зоологічного музею ЛНУ ім. Івана Франка. За час, проведений у Львівському державному університеті, вона підготувала матеріали до кандидатської роботи на тему «Ссавці гірської частини Закарпаття». Публікує короткий список ссавців Закарпаття і відмічає 27 видів (цит. за: Загороднюк *et al.* 1997). Разом із Ф. Страутманом вивчала коливання чисельності деяких тварин на південних схилах Східних Карпат (Янушевич, 1947; Страутман & Янушевич 1948).

У фондах Зоологічного музею ЛНУ зберігається 218 тушок переважно гризунів, зібраних теріологинею на території Закарпаття.

Галина Бенедюк

Біографічні деталі. Бенедюк Галина Олександрівна народилася 28 листопада 1928 р. у, с. Решуцьк Олександрійського району Рівненської обл. Закінчила біологічний факультет Львівського університету у 1953 р. Протягом 1953–1957 рр. працювала в Туркменістані, як зоолог Чарджоуського відділення Туркменської протичумної станції. З 1957 р. — зав. клінічної лабораторії Рівненського туберкульозного диспансеру. Упродовж 1958–1959 рр. — старший лаборант Львівського державного університету ім. І. Франка. У Наступні три роки (1959–1962) — аспірант біологічного факультету ЛНУ.

Доробки в теріології. Галина Бенедюк досліджувала біологію та екологію гризунів, зокрема, мишовидих. Працювала над дисертацією «Морфологічні та еколого-фізіологічні особливості мишовидних гризунів Чорногори».



Протягом 1962–1963 та 1966–1968 рр. — асистент кафедри зоології хребетних. У 1963–1965 рр. — молодший науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії фізико-хімічної та радіаційної біології. Протягом 1965–1967 рр. — завідувач Зоологічного музею Львівського університету. Подальша доля Галини Олександрівни авторам не відома.

Рис. 1. Бенедюк Галина Олександрівна. Фото близько 1960–1965 р., з архіву кафедри зоології ЛНУ ім. Ів. Франка.

¹ Нині Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького.

У фондах Зоологічного музею ЛНУ зберігається 62 тушки гризунів виготовлених нею під час навчання в університеті та роботи в Туркменістані.

Автор 9 наукових праць, які присвячено різним питанням вивчення хребетних, зокрема дослідженням наземних хребетних Українських Карпат і прилеглих територій (Черкащенко *et al.* 1968). Також, разом з колегами досліджувала кількісний і якісний склад білків сироватки крові риб, земноводних, плазунів, птахів та ссавців (Черкащенко *et al.* 1972).

Література

- Архів... 1950. *Архів ЛНУ ім. Франка. Справа 350.* (05.12.1944 – 23.08.1950).
- Бенедюк, Г. 1966. До питання внутрішньовидової мінливості ссавців. *40 наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідної роботи університету за 1953 р. Тези доповідей. Хімія, біологія* (Львів, 1966). Львів, 53–54.
- Загороднюк, І., В. Покин'черета, О. Киселюк, Я. Довганич. 1997. *Теріофауна Карпатського біосферного заповідника*. За ред. І. Г. Смельянова. Інститут зоології НАН України, Київ, 1–60. (Серія: Вестник зоології, додаток; Випуск 5).
- Затушевський, А. 2011. Бенедюк Галина Олександрівна. *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: у 2 томах. Том 1: А–К*. ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 193.
- Кафедра... 2021. Кафедра екології та біології ЛНУВМ та БТ імені С. З. Гжицького (вебсайт). Львів. <https://bit.ly/3wzYlHo>
- Максименко, Ф. П. (ред.). 1974. *Друковані праці професорів, викладачів і співробітників Львівського університету за 1961–1965 роки: Бібліографічний покажчик*. Львів. держ. ун-т ім. І. Франка. Наук. б-ка; Упорядники: М. Л. Бутрин, І. Є. Громницька, Т. Д. Микитин та ін. Львів, 1–591.
- Страутман, Ф., М. Янушевич. 1948. Про коливання кількості деяких тварин на південних схилах Східних Карпат. *Наукові записки Львівського університету. Серія біологічна*, **8** (4): 41–52.
- Черкащенко, М., Н. Полушина, Н. Сребродольська, К. Мальчевська, Г. Бенедюк, [*et al.*]. 1968. Дослідження наземних хребетних Українських Карпат і прилеглих територій. *Вісник Львівського державного університету імені І. Франка. Серія біологічна, географічна і геологічна*, **4**: 69–77.
- Черкащенко, М., В. Кушнірук, Г. Бенедюк, І. Гладунко, Ю. Стефанік. 1971. Кількісний та якісний склад білків сироватки крові риб, земноводних, плазунів, птахів та ссавців. *Вісник Львівського державного університету. Серія біологічна*, **5** : 70–75.
- Янушевич, М. 1947. Деякі дані про ссавців Закарпатської області. *Доповіді та повідомлення ЛДУ*, **1** : 69–70.

МАРЦІВ, М., І. ДИКИЙ. дослідниці ссавців і колектори теріологічних колекцій Львова. — Нарис про двох теріологинь, які досліджували ссавців Українських Карпат і прилеглих територій. Працювали на кафедрі зоології ЛНУ ім. Івана Франка. Обидві в різний час були завідувачами зоологічного музею. Г. Бенедюк — авторка 9 наукових праць, присвячених дослідженню хребетних Українських Карпат. М. Янушевич опублікувала короткий список ссавців Закарпаття. Дослідниці доклали значних зусиль для збереження і поповнення теріологічних колекцій Зоологічного музею Львівського університету.